

Попередній аналіз кредитної заявки на відповідність кредитній політиці комерційного банку

Марчук Т.С.

кандидат економічних наук,
асистент кафедри банківської справи
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана

У статті досліджено та детально описано процедуру проходження кредитної заявки, визначено основні етапи кредитного процесу під час первинного звернення позичальника. Особу увагу приділено питанням кредитної політики банківської установи, елементам, що на неї впливають, її структурі та загальному значенню. Розглянуто взаємозв'язок між кредитною політикою та кредитною заявкою. Визначено процедуру проходження відповідності даних елементів.

Ключові слова: кредитна заявка, кредитна політика, кредитування, попередній аналіз кредитної заявки, попередні кредитні переговори, пакет першочергових документів для отримання кредиту.

Марчук Т.С. ПЕРВИЧНЫЙ АНАЛИЗ КРЕДИТНОЙ ЗАЯВКИ НА СООТВЕТСТВИЕ КРЕДИТНОЙ ПОЛИТИКЕ КОММЕРЧЕСКОГО БАНКА

В статье исследованы и подробно описаны процедуры прохождения кредитной заявки, определены основные этапы кредитного процесса при первичном обращении заемщика. Особое внимание уделено вопросам кредитной политики банковского учреждения, элементам, которые на нее влияют, ее структуре и общему значению. Рассмотрена взаимосвязь между кредитной политикой и кредитной заявкой. Определена процедура прохождения соответствия данных элементов.

Ключевые слова: кредитная заявка, кредитная политика, кредитование, предварительный анализ кредитной заявки, первичные кредитные переговоры, пакет первоочередных документов для получения кредита.

Marchuk T.S. PRELIMINARY ANALYSIS OF THE LOAN APPLICATION AGAINST THE CREDIT POLICY OF COMMERCIAL BANK

Abstract lending process and consideration of requests for credit plays an important role in modern conditions of the banking sector. Researched and detailed procedure of loan application, the main stages of the credit process in the primary treatment borrower. Special attention is paid to the credit policy of banking institutions, the elements that affect it, its structure and overall value. We consider the relationship between credit policy and credit application. Determined the procedure of compliance data elements.

Keywords: credit application, credit policy, credit, preliminary analysis of the loan application, previous loan negotiations, primary package of documents for a loan.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Початок взаємовідносин між банківською кредитною установою та потенційним позичальником виникає з моменту першого звернення юридичної чи фізичної особи для отримання кредитного продукту. Проте не кожен позичальник може розраховувати на позитивну відповідь під час вирішення питання щодо отримання кредиту. Саме тому важливо дослідити, чітко визначити і розкрити послідовність та характер першочергових процедур проходження заявки на отримання кредиту в рамках певної банківської установи з урахуванням впливу загальної кредитної політики банку на процес розгляду кредитного запиту.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у дослідженні

процедур та правил розгляду первинного звернення на отримання кредиту юридичною чи фізичною особою в комплексному поєднанні із загальною кредитною політикою, що провадить банківська установа.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підставою для початку та розвитку кредитних взаємовідносин між банком та позичальником є звернення юридичної чи фізичної особи для отримання кредиту. Кожна банківська установа має свій визначений порядок роботи з позичальниками. Проте існує загальна процедура кредитування, сформована законодавством та практикою, основу якої становлять вивчення й аналіз діяльності потенційного позичальника, його кредитоспроможності, прогноз ризику неповернення кредиту та ін.

Процес підготовки документів, прийняття кредитного рішення та підписання кредитної угоди займає певний час і залежить від активності позичальника та процедури прийняття рішення кредитною установою. Якщо позичальник звертається у певну фінансову установу вперше, цей строк може становити від двох тижнів до кількох місяців, тому необхідно завчасно передбачати потребу в кредитах під час планування власної діяльності, що особливо актуально для юридичних осіб [6, с. 215].

Звертаючись у банк, позичальник співпрацює зі своїм кредитним експертом, який надає всю необхідну інформацію стосовно процедур та правил роботи банку з кредитування, консультує, проводить збір установлених документів, аналіз кредитоспроможності позичальника, забезпечує отримання необхідних висновків від інших підрозділів банку та формує загальний висновок на розгляд колегіального органу банку для прийняття рішення про надання кредиту чи відмову в ньому.

Звернення для отримання кредиту може бути оформлене як лист, клопотання, заявка, заява, де зазначаються істотні умови кредитування.

Відповідно до ст. 346 Господарського кодексу, для одержання банківського кредиту позичальник обов'язково надає банку клопотання (заяву), в якому зазначаються характер кредитної угоди, мета використання кредиту, сума позички і строк користування нею [1].

Таким чином, **кредитна заявка** – це письмове звернення позичальника до банківської установи з проханням про видачу кредиту із зазначенням істотних вихідних даних: мети кредиту, суми і валюти, вигляду і терміну кредиту, порядку погашення та сплати відсотків, запропонованого забезпечення. Водночас у більш широкому розумінні поняття «кредитна заявка» може трактуватися як пакет документів для розгляду питання про проведення кредитної операції та/або внесення змін до діючих умов кредитних угод тощо, що включає всі необхідні відомості про кредитний проект позичальника.

Фізична особа – позичальник заповнює заяву на отримання кредиту власноруч та засвідчує її своїм підписом. Якщо позичальник подає онлайн-заяву на отримання кредиту через офіційний сайт банківської установи, під час формування кредитної справи обов'язковим є письмове підтвердження такої заявки.

Заявка юридичної особи повинна бути оформлена на бланку організації або на листі

звичайного паперу, завіреному її печаткою, і підписана особами, уповноваженими здійснювати кредитні операції, як правило, керівником та головним бухгалтером.

Під час звернення позичальника до банківської установи із запитом на здійснення кредитної операції працівник кредитного підрозділу банку має визначити потреби та побажання позичальника, адаптувати його до можливостей та процедур банку та запропонувати найефективніший варіант задоволення потреб позичальника щодо проведення кредитної операції.

На першому етапі взаємозв'язку банку та позичальника проводяться **попередні переговори**, що включають у себе:

- обов'язкове надання потенційному позичальнику інформації про основні банківські продукти, якими він може скористатися;
- отримання відомостей про позичальника, його бізнес, приналежність до групи пов'язаних контрагентів, власників тощо;
- аналіз потреби позичальника в конкретному кредитному продукті;
- надання загальної інформації позичальнику щодо строків та процедур розгляду кредитної заявки та прийняття рішення, оформлення кредитної угоди, вимог банку до забезпечення, необхідності здійснення незалежної оцінки майна суб'єктом оціночної діяльності та ін.;
- ознайомлення позичальника з переліком документів, що необхідно надати для проведення попередньої оцінки доцільності розгляду кредитної заявки.

Проведення попередніх переговорів має велике значення для вирішення питання про встановлення кредитних взаємовідносин між банком та позичальником, оскільки дає змогу не тільки з'ясувати деталі кредитної заявки, а й скласти психологічний портрет позичальника.

Як правило, першочергові документи, що надаються позичальником, мають містити:

- загальну інформацію про позичальника (коротку інформацію про поточну діяльність позичальника, інформацію щодо структури групи пов'язаних контрагентів (перелік компанії із визначенням їх функцій у бізнесі, схема розподілу внутрішньогрупових та зовнішньогрупових грошових потоків));
- фінансову звітність щонайменше за три останні звітні періоди (довідки про фінансовий стан фізичної особи, баланс (звіт про фінансовий стан), звіт про фінансові результати), консолідовану фінансову звітність групи

пов'язаних контрагентів, фінансову модель підприємства;

- документи щодо забезпечення (перелік основних активів позичальника із зазначенням їх основних характеристик).

Загальні першочергові дані про позичальника можуть розкриватися в документі «анкета-заявка на отримання кредитних коштів», що носить більш формалізований характер, форма та зміст якого затверджуються кожним банком самостійно у відповідному внутрішньобанківському положенні про кредитування. Така анкета-заявка заповнюється особисто позичальником, носить розширений характер та має на меті визначити основні дані стосовно позичальника, майна, яким він володіє, пов'язаних із ним осіб і т. д.

За Законом України «Про організацію формування та обігу кредитних історій» [3] позичальник обов'язково повинен підписати згоду на доступ до своєї кредитної історії, збір, зберігання, використання та поширення через Бюро кредитних історій інформації щодо себе (у т. ч. інформації, яка міститься в державних реєстрах та інших базах публічного користування). Згідно із Законом України «Про захист персональних даних» [2], фізична особа має додатково підписати дозвіл на збір та обробку її персональних даних.

Після зустрічі з позичальником уповноважений працівник кредитного підрозділу складає *звіт про зустріч*, форма якого встановлюється банком згідно із внутрішніми положеннями та містить інформацію щодо: працівника банку, який проводив зустріч, загальні дані про позичальника (ПІБ, посада, назва позичальника юридичної особи, вид діяльності, банки, в яких обслуговується позичальник), теми та ключові питання зустрічі, визначаються досягнуті домовленості щодо умов кредитування, аналіз можливих напрямів співробітництва, домовленості щодо подальших дій та строки виконання.

Після проведення попередніх переговорів між банком та позичальником уповноважений працівник банку здійснює співставлення та аналіз наявних положень кредитної політики банку та даних, які отримані з наданих позичальником документів. Таким чином, наступним етапом кредитного процесу є **попередній аналіз кредитної заявки** на відповідність кредитній політиці банку.

Зупинимося детальніше на тому, що таке кредитна політика комерційного банку, яка її роль та необхідність у діяльності банківської установи.

Правильна організація процесу банківського кредитування, розроблення ефективної і гнучкої системи управління кредитними операціями є основою фінансової стабільності і ринкової стійкості банківських установ. Забезпечувати управління кредитною діяльністю банку, ефективно використання його кредитного потенціалу, формування оптимального для нього кредитного портфеля, чітку організацію всього кредитного процесу дає можливість кредитна політика банку. Велика роль кредитної політики у забезпеченні ефективної діяльності і високих темпів розвитку банків визначає актуальність як теоретичних, так і практичних питань, пов'язаних з її формуванням.

Вивчаючи сутність банківської кредитної політики, слід насамперед зазначити, що вона може розроблятися і провадитися як на макро-, так і на мікрорівні. На *макрорівні* банківську кредитну політику проводить Національний банк України, встановлюючи відповідні нормативи щодо здійснення кредитних операцій банками; рівень облікової ставки, яка є основою формування цін на кредитні послуги, тощо. На *мікрорівні* кредитну політику щодо проведення кредитних операцій зі своїми клієнтами – юридичними та фізичними особами розробляють і здійснюють конкретні банківські установи. Кредитна політика банку визначає завдання і пріоритети кредитної діяльності банку, засоби і методи їх реалізації, а також принципи і порядок організації процесу кредитування [5].

У сучасній вітчизняній науковій думці відсутнє однозначне тлумачення терміну «кредитна політика банку». Діапазон тверджень змінюється від положення про те, що кредитна політика – це система принципів, установлених центральним банком та державою в кредитній сфері для регулювання кредитного процесу в банках, до думки, що кредитна політика має формувати склад кредитного портфелю та встановлювати стандарти для прийняття кредитних рішень.

Частіше за все кредитна політика банку розглядається як стратегія і тактика банку щодо спрямування коштів на кредитування клієнтів банку (позичальників) на основі принципів кредитування. Тобто кредитна політика є системою засобів банку у сфері кредитування клієнтів та конкретних механізмів здійснення кредитних операцій для реалізації загальної стратегії банку в певний період часу.

Офіційний сайт Асоціації українських банків також визначає кредитну політику комер-

ційного банку як «стратегію і тактику банку щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування клієнтів банку (позичальників) на основі принципів: поворотності; терміновості; диференційованості; забезпеченості; платності» [4].

Серед учених-економістів поширеною є думка, що економічна сутність кредитної політики проявляється в управлінні рухом кредиту в усіх його формах та різновидах. Саме тому кредитна політика – це політика як у сфері надання кредиту (всі його різновиди) і його отримання, так і у сфері оцінки кредитного ризику під час проведення цих операцій.

Необхідність розроблення кредитної політики та покладення її в основу діяльності банку зумовлена насамперед тим, що вона дає змогу планувати, регулювати, контролювати, раціонально організувати взаємовідносини між банком та його клієнтами щодо зворотного руху грошових коштів.

Кредитну політику розробляють з урахуванням стратегії й тактики банку у сфері управління активними операціями, вона зумовлює основні напрями кредитної діяльності [8, с. 220]:

- стандарти і критерії діяльності банківських працівників, які відповідають за надання кредитів;
- основні дії менеджерів, які приймають стратегічні рішення у сфері кредитування;
- принципи оцінки та контролю якості управління кредитною діяльністю банку.

Відповідальність за розроблення кредитної політики та механізмів її реалізації покладається на кредитний комітет, який очолює, як правило, заступник керівника банку з кредитних питань або безпосередньо керівник комерційного банку.

Розроблення внутрішньої кредитної політики потребує чіткого формулювання цілей кредитування та узгодження їх із загальною політикою і стратегією самого банку, а також із нормативними документами, що видаються центральним органом банківського регулювання та нагляду.

Загалом кредитна політика має відображати такі ключові моменти організації кредитної діяльності:

- управління кредитним портфелем;
- контроль над кредитним процесом;
- ліміти по окремих напрямках кредитування;
- механізм супроводження кредитних угод (кредитний моніторинг);
- формування резервів під можливі втрати за наданими кредитами.

Способи і методи реалізації кредитної політики формалізуються у відповідних внутрішньобанківських документах, основними серед яких є стандарти кредитування і кредитні інструкції.

Стандарти кредитування є першим складником реалізації кредитної політики. Вони містять зразки документів, з якими працюють кредитні менеджери та виконавці, перелік дій працівників банку, які відповідають за здійснення процесу банківського кредитування. Основне завдання стандартів кредитування – визначити практичні дії з реалізації кредитної політики.

Кредитні інструкції – другий складник методичного забезпечення процесу реалізації кредитної політики, що являє собою опис послідовних дій із реалізації конкретної кредитної процедури із визначенням відповідальних виконавців та їх повноважень. Наприклад, інструкції можуть визначати етапи процедури оформлення кредитної заявки, заходи з вивчення кредитної історії або з мінімізації частки проблемних кредитів у портфелі банку [9, с. 135].

Основні засади кредитної політики комерційного банку, що сформовані у відповідному документі, за своїм змістом відображають основні тенденції ринку кредитування у країні, засади грошово-кредитної політики центрального банку, регіональну та галузеву специфіку самого банку, його цінову політику, рівень кваліфікації працівників, їх професійну грамотність та досвід та ін. Таким чином, **загальні фактори, що впливають на формування кредитної політики** комерційного банку, можна представити у вигляді внутрішніх та зовнішніх чинників, що мають тісний взаємозв'язок (рис. 1).

Формуючи загальну кредитну політику, банк має узгодити власні інтереси у сфері кредитування з позицією акціонерів, вкладників, суб'єктів господарювання та з державними інтересами та вимогами. Саме через необхідність поєднання багатьох різнорідних точок зору розроблена кредитна політика банку часто носить загальний та описовий характер, що негативно позначається на управлінні кредитними процесами такого банку, адже від ефективності формування та використання кредитної політики залежить якість кредитного портфеля банку.

Таким чином, положення про кредитну політику акціонерного банку розроблюються для формування кредитного портфеля встановлених обсягів та якості, який забезпечить ефек-

тивне розміщення ресурсів банку з одночасним підтриманням прийняттого рівня ризику.

Положення має бути розроблене відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність», Податкового кодексу, Бюджетного кодексу, нормативно-правових актів Національного банку, актів внутрішнього регулювання банку, міжнародних стандартів і рекомендацій щодо кредитної політики з урахуванням загальноприйнятої банківської практики.

Кредитна політика є основним документом, що визначає основні принципи кредитування, яких потрібно дотримуватися під час здійснення кредитних операцій та є пріоритетним документом під час розроблення стандартизованого кредитного продукту та актів внутрішнього регулювання банку, що визначають кредитну діяльність.

Виходячи із цього, кредитна політика банку є одним із найважливіших інструментів запобігання ризикам, а її головне призначення полягає в установленні ключових принципів, яких мусять дотримуватися менеджери та керівники банку під час планування кредитної діяльності та видачі кредитів. Тип кредитної політики банку спрямований на мінімізацію кредитного ризику, що розглядається як пріоритетна мета в здійсненні його кредитної діяльності.

Виділяють такі типи кредитної політики банку: консервативний, поміркований та агресивний [7].

Необхідним елементом кредитної політики є також її адміністрування, що включає в себе процедури оновлення та реалізації кредитної політики.

Процедура оновлення являє собою перегляд кредитної політики (щорічно, але частіше за необхідності) з урахуванням відповідності короткостроковим та довгостроковим планам банку. Адміністрування кредитної політики в частині процедури оновлення здійснюється, як правило, департаментом ризик-менеджменту спільно з департаментом роздрібного банкінгу, департаментом корпоративного банкінгу, департаментом інвестиційної діяльності та акціонерного капіталу, казначейством та департаментом урегулювання боргових конфліктів.

Для того щоб визначити, чи відповідає потенційний позичальник основним положенням кредитної політики банку, необхідно зрозуміти, з чого складається та на що орієнтована кредитна політика банківської установи.

Внутрішньобанківський документ, де розкрито основні засади та напрями роботи банку у сфері кредитування, має назву «*Положення про кредиту політику*» банку та, як правило, складається з таких основних розділів:

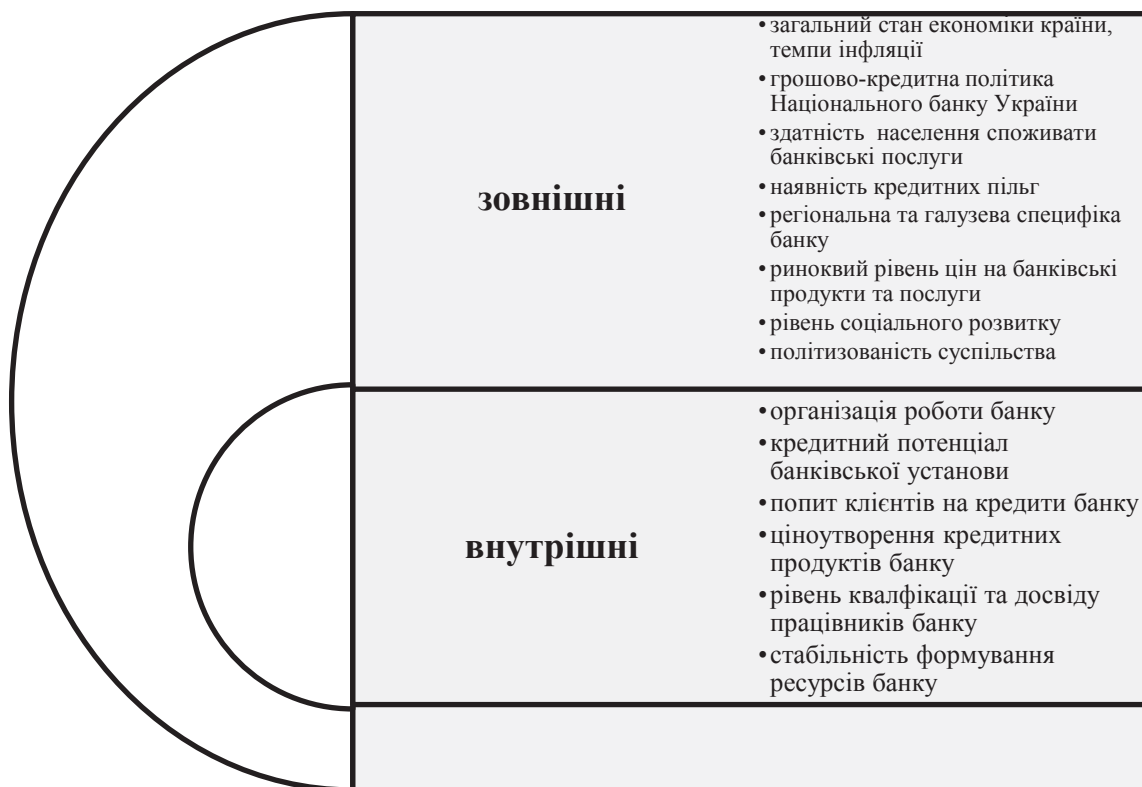

Рис. 1. Фактори впливу на формування кредитної політики банку [5]

Розділ I. Загальні положення (визначення термінів, основні засади та цілі кредитної політики банку).

Розділ II. Політика кредитування клієнтів банку: юридичних, фізичних осіб та фізичних осіб – підприємців (розкриваються стратегічні цілі банку у сфері кредитування, кредитні засади та критерії погодження надання кредиту, ліміти повноважень та ін.).

Розділ III. Політика забезпечення (визначено загальні вимоги до вибору застави за кредитною операцією).

Розділ IV. Політика управління проблемними активами.

Розділ V. Політика міжбанківського кредитування.

Розділ VI. Політика здійснення операцій із цінними паперами.

Розділ VII. Заключні положення.

Таким чином, на етапі оцінки відповідності позичальника вимогам кредитної політики банку кредитний менеджер повинен провести співставлення даних потенційного позичальника з основними напрямками, що визначені у Положенні про кредитну політику банку, та дати відповіді на такі основні запитання:

- Чи відповідає кредитування даного позичальника основним стратегічним цілям банку у сфері кредитування?

- Чи відповідає дана кредитна операція пріоритетним напрямкам роботи банку під час кредитування корпоративних клієнтів, клієнтів малого та середнього бізнесу, клієнтів – фізичних осіб?

- Чи відповідає даний позичальник загальним вимогам до позичальників юридичних, фізичних осіб та бюджетних установ?

- Чи не підпадає дана кредитна операція під класифікацію кредитів, що є небажаними чи забороненими до проведення в банку?

- Чи не входить запропонована застава до переліку небажаного чи забороненого забезпечення?

У результаті проведення такого кредитного дослідження, якщо позичальник відповідає вимогам банку, кредитний менеджер готує та погоджує з керівником індикативну пропозицію з рекомендаціями щодо можливості проведення кредитної операції та доцільності подальшого розгляду кредитної

заявки на проведення кредитної операції. За необхідності проект індикативної пропозиції (OFFER) вноситься на розгляд колегіального органу банку для прийняття рішення щодо можливості проведення кредитної операції та доцільності подальшого розгляду кредитної заявки.

Строк попереднього розгляду кредитної заявки та погодження індикативної пропозиції (OFFER) у разі надання всіх необхідних документів може становити до п'яти робочих днів (без погодження колегіальним органом банку) або до десяти робочих днів (у разі необхідності попереднього погодження колегіальним органом банку). Погоджена індикативна пропозиція надсилається клієнту-позичальнику для розгляду та затвердження намірів подальшого розвитку кредитних відносин.

Висновки з цього дослідження. Зі зверненням позичальника в установу банку першим етапом управління кредитним процесом є проведення попередніх переговорів, мета яких полягає у визначенні потреби позичальника в кредитних ресурсах, пропозиції йому максимально відповідного банківського продукту, зборі загальної інформації про вид діяльності, фінансовий стан позичальника та предмет майбутньої застави.

Звернення для отримання кредиту може бути оформлене як лист, клопотання, заявка, заява, де зазначаються істотні умови кредитування. Загальні першочергові дані про позичальника можуть розкриватися в анкеті-заявка на отримання кредитних коштів.

Наступним етапом кредитного процесу є попередній аналіз кредитної заявки на відповідність кредитній політиці банку. Внутрішньобанківський документ, де розкрито основні засади та напрями роботи банку у сфері кредитування, має назву «Положення про кредитну політику банку» та складається з типових основних розділів.

У результаті проведення кредитного дослідження, якщо позичальник відповідає вимогам банку, кредитний менеджер готує та погоджує з керівником індикативну пропозицію з рекомендаціями щодо можливості проведення кредитної операції та доцільності подальшого розгляду кредитної заявки на проведення кредитної операції.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003.
2. Закон України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 № 2297-VI.
3. Закон України «Про організацію формування та обігу кредитних історій» від 23.06.2005 № 2704-IV.

4. Асоціація українських банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.aub.org.ua.
5. Владичин У.В. Банківське кредитування: [навч. посіб.] / У.В. Владичин; за ред. С.К. Реверчука. – К.: Атіка, 2008. – 648 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mobile.pidruchniki.ws/1584072045689/bankivska_sprava/bankivske_kredituvannya_-_vladichin_uv.
6. Дем'яненко С.І. Менеджмент аграрних підприємств: [навч. посіб.] / С.І. Дем'яненко. – К.: КНЕУ, 2005. – 347 с.
7. Карбівничий І.В. Механізм формування та реалізації кредитної політики банку: дис. ... к.е.н. / І.В. Карбівничий. – Суми, 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6637/1/dyser_Karbivnychuj.pdf.
8. Банківський менеджмент: [навч. посіб.] / О.А. Кириченко, І.В. Геленко, С.Л. Роголь; за ред. О.А. Кириченко; 3-є вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2002. – 438 с.
9. Банківські операції: [навч. посіб. для студ. екон. спец.] / С.Т. Скибенко, С.П. Халява, Л.О. Цветкова. – К.: Укоопосвіта, 2002. – 240 с.